

8. Талан М. Актуалізовано проблеми українських трудових мігрантів за кордоном / М. Талан, В. Берлінський // Людина і праця : журнал із соціально-економічної проблематики. – 2006. – № 9. – С. 23–24.
9. Цирфа Ю. ЄС лібералізує ринки праці / Ю. Цирфа // Віче. – 2009. – № 1–2. – С. 16–17.
10. Чехович С. Міграційне право України / С. Чехович. – К. : Школа, 2003. – 368 с.
11. Шлыкова Е. В. Социальная приемлемость нововведенной миграции / Е. В. Шлыкова // Социальные исследования. – 2008. – № 2. – С. 56–66.

Features and mechanisms of right defence of modern Ukrainian emigration are considered in the article. Reasons of "fourth wave" of Ukrainian emigration are analysed, certainly principles of domestic policy of Ukraine in relation to emigrants.

Key words: migration, migration processes, Ukrainian emigration, Ukrainian Diaspora, state building processes.

УДК 06.07:616-082 (477.83/.86)

ББК 66.7 (4 Укр)

Нестор Федорак

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МЕДИЧНОМУ Й САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ (1920–1930-ті роки)

У статті розглянуто стан медичного обслуговування в Галичині в 1920–1930 рр. Через високу вартість послуг воно було недоступним більшості українського населення, яке, разом з тим, не мало елементарних знань з основ гігієни й санітарії. Автор розкриває недоліки в державній системі охорони здоров'я та діяльність національних громадських інституцій.

Ключові слова: медичне обслуговування, національні громадські інституції, охорона здоров'я, Галичина.

На початку ХХІ ст. Україна опинилася на одному з останніх місць в Європі за тривалістю життя. Загальний рівень здоров'я її населення бажає бути кращим. На жаль, не поодинокими залишаються факти масового отруєння людей, зокрема й дітей, як у сфері громадського харчування, так і в домашніх умовах. При цьому вартість медичних послуг продовжує зростати, а дороговартісні препарати стають недоступними дедалі більшій частині хворих.

За таких умов недостатньо задіяним залишається фактор масової пропаганди здорового способу життя й необхідності додержання санітарно-гігієнічних норм у всіх сферах життєдіяльності. Не менш гострою є проблема надання високоякісних безкоштовних медичних послуг малозабезпеченим верствам населення. У зв'язку із цим, гадаємо, досвід і практика діяльності національних громадських інституцій за міжвоєнного періоду в Галичині викликає не лише наукове зацікавлення, а й матиме практичну значущість для сьогодення. Тим паче, що порушена проблема залишається маловивченою у українській історіографії.

Мета статті полягає в розкритті діяльності в міжвоєнний період ХХ ст. українських інституцій Галичини, передусім “Народної лічниці”, Українського гігієнічного товариства, у медичному обслуговуванні малозабезпечених верств населення та з'ясуванні їхньої ролі у формуванні основ санітарно-гігієнічних знань засобами масового просвітництва.

Найвизначнішою національною інституцією, покликаною надавати медичну опіку найбільш вразливим верствам населення, стала “Народна лічниця”, що посідала особливе місце в структурі громадських інституцій Галичини. Ініціаторами її створення виступили українські лікарі на чолі з Є. Озаркевичем, які наприкінці 1902 р. розробили статут громадського закладу, що мав надавати безкоштовну медичну допомогу й ліки неза-

можній людності. На офіційне подання К.Левицького, Є.Озаркевича та інших знаних діячів і священників у січні 1903 р. його затвердило галицьке намісництво. У ролі фундатора лічниці запросили А.Шептицького, який передав для цієї установи один зі своїх будинків у Львові та переобладнав його за власний кошт. У промові з нагоди освячення цієї “культурно-гуманітарної установи” 22 вересня 1903 р. митрополит так окреслив її величне покликання: допомога для “нижчого і страждаючого людства” без національних різниць [2; 19, с.20–21]. Цим, до речі, вона відрізнялася від подібних польських і єврейських медичних закладів, які при наданні послуг зважали на етнічну приналежність хворих. Членами-меценатами “Народної лічниці”, чисельність яких відразу зросла до 520 осіб, виступили заможні представники українського капіталу та знані політичні й громадські діячі. Її головами в довоєнний період були о. Чапельський і о. Т.Войнаровський [2, с.8].

Упродовж передвоєнного десятиліття в чотирьох відділах “Народної лічниці” (“внутрішній і дитячий”, “хірургічний”, “окулістичний”, “жіночий”) були обстежені й одержали поради та лікування близько 16 тис. хворих. З них українці становили лише 30%. Під час війни в приміщенні лічниці розміщувався російський шпиталь, з якого при відступі військові забрали частину обладнання [2, с.8–9].

Ця обставина, а також конфіскація вже польськими військовими органами решти медичного устаткування значно ускладнила відновлення “Народної лічниці” на початку 1920-х років. Водночас необхідність такої установи для українців зростала не лише із соціальних, а й із національних мотивів. Згідно із січневим 1923 р. рішенням Міністерства здоров’я Польщі, українські лікарі усувалися з державних медичних закладів, зокрема й у Львові. Через незнання польської мови до них часто не приймали українських хворих, які, у свою чергу, не могли повністю довіряти польському медперсоналу [16]. Цей дискримінаційний акт щодо українських лікарів незабаром відмінили, але він на певний час активізував перехід українських медиків на роботу до “Народної лічниці”.

Її першим повоєнним директором єпископові Й.Боцяну (1918–1919) і прелатові Л.Куницькому (1919–1921) довелося спрямувати головні зусилля на повернення медичного обладнання та відновлення з руїни приміщення “Лічниці”. Їхні наступники – знані лікарі й громадські діячі С.Дрималик (помер наприкінці 1923 р. від зараження крові, яке одержав під час проведення операції), М.Вахнянин, І.Куровець домагалися поліпшення матеріального забезпечення закладу та залучали до праці на громадських засадах чи за символічну оплату кращих українських лікарів і студентів-медиків [2, с.10–11]. Важливим здобутком стало внесення у квітні 1922 р. змін до статуту “Народної лічниці”, які, крім амбулаторного лікування, дозволяли відкрити стаціонарне відділення [16].

Упродовж 1920-х років у закладі працювали 14–18 українських лікарів, які щороку амбулаторно чи стаціонарно лікували від 6,5 до 8,3 тис. осіб. Багатьом пацієнтам робили складні безкоштовні хірургічні операції, забезпечували медикаментозним лікуванням. За участю студентів-медиків щороку здійснювалося по 17–25 тис. “ординацій” (оглядів і порад). Така благодійницька діяльність львівської “Лічниці” з кваліфікованого медичного обслуговування одержала широкий резонанс і визнання серед населення західноукраїнських земель. Тому сюди за допомогою з’їжджалися хворі не лише зі всієї Галичини, а й з Волині, Холмщини. Про гуманістичний наднаціональний характер її діяльності засвідчує і той факт, що, приміром, у 1924 р. серед пацієнтів закладу українці становили 54,5%, поляки – 33%, євреї – 10% та ін. [2; 13; 17].

У 1930 р. львівська “Народна лічниця” черговий раз змінила статут, що дозволяв надавати платні послуги та відкривати філії в містах. Щоправда, це викликало закиди з боку громадськості щодо “комерціалізації” її діяльності. Насправді ж вона не втратила соціально зорієнтованого характеру, оскільки й надалі пріоритетною залишалася

медична опіка найменш захищених верств українців. У першій половині 1930-х років 55% пацієнтів закладу становили учні навчальних закладів товариства “Рідної школи”, а також українські безробітні, інваліди, вдови, митці, учителі [11].

Одним з важливих напрямів розвитку “Народної лічниці” стало зведення окремого шпиталю. Ця ідея зародилася в 1921 р., а вже 1922 р. улаштували першу збірку на цю ціль, що принесла 200 дол. [19, с.22]. Цілеспрямовано планомірно реалізовувати цей задум розпочали лише зі створенням у квітні 1928 р. спеціальних комітету будови та будівельної комісії (Є.Бурачинський, О.Подолінський, М.Галібей, М.Стефанівський). Вони мали виробити архітектурні проекти та поклагодити необхідні формальності, пов’язані зі зведенням приміщення і відкриттям шпиталю. За підтримки Греко-католицької церкви й українських інституцій було розгорнуто масштабну акцію зі збору пожертв, яка охопили всі західноукраїнські землі й еміграцію. Упродовж десятиліття за допомогою 75 меценатів і широкої підтримки громадськості зібрали понад 600 тис. зл. Паралельно із цим багаторазово узгоджувалися, перероблялися архітектурні проекти та повсякчас долалися інші численні формальності. Причому польська влада часто свідомо чинила бюрократичні перешкоди, позаяк не хотіла допустити зведення ще однієї величної будови у Львові, яка, за думкою самих українців, мала стати ще одним символом їх національної жертвовності й окремішності. До поклагодження пов’язаних із цим справ активно залучалися Українська парламентська презентація, митрополит А.Шептицький і впливові українські політичні, фінансово-економічні й громадські кола. Шпиталь “Лічниці” проектувався за кращими зразками такого роду європейських закладів, але все одно довелося здійснити низку реконструкцій уже готового приміщення. За таких обставин його відкриття відбулося лише в жовтні 1938 р., хоча “вугільний камінь” під будову освятили ще у вересні 1930 р. [3; 19, с.41–63].

На зведення шпиталю “Народна лічниця” зосереджували основну увагу й кошти. Це не могло не позначитися на обсягах медичного обслуговування, які в 30-х роках зменшилися в 1,5 рази порівняно з попереднім десятиліттям. Через адміністративні перешкоди, а головне відсутність необхідного медичного персоналу й обладнання, плани з відкриття подібних “лічниць” у повітах краю залишилися нереалізованими [19, с.63–64].

Унаслідок низького рівня соціально-економічного життя і відсутності системи санітарно-медичної опіки, загрозливих масштабів серед населення Галичини набирали різні пошесті й інфекційні захворювання, особливо туберкульоз. За міжвоєнного періоду на українських землях під Польщею чисельність хворих на цю недугу коливалася в межах 200–250 тис., причому цей показник був в 1,5–2 рази більшим, аніж у центральних воеводствах Польщі. Щороку 7–10% хворих помирало, причому переважно це були люди у віці 25–45 років. Серед малолітніх дітей в українських родинах “сухоти” поширювалися у два-три рази активніше, ніж у польських чи єврейських [10].

Маємо цікаві фахові спостереження Т.Решетила, який на прикладі Угнівщини показав типові для всієї Галичини побутові умови (починаючи від одягу й білизни, кінчаючи домашнім начинням, зберіганням продуктів, туалетами тощо), що створювали сприятливий ґрунт для поширення інфекційних хвороб – черевного тифу, скарлатини, дифтерії, краснухи та ін. На його думку, недодержання елементарних правил гігієни істотно позначалося на загальному рівні здоров’я українського населення й щороку ставало причиною тисяч смертей [15].

У таких умовах особливої актуальності набирала проблема профілактики захворювань і формування основ санітарно-гігієнічних знань серед широких верств населення. Цю місію взяли на себе національні громадські інституції на чолі з Українським гігієнічним товариством (УГТ), що наслідувало організаційні моделі інших європейських народів, зокрема, поляків. Його засновниками виступили українські лікарі й студенти-медики. Після тривалих заходів у січні 1929 р. затвердити статут товариства, що

ставило за мету пропагувати основи гігієнічних знань і популяризувати профілактику боротьби з епідеміями й масовими пошестями. Під проводом відомого лікаря і громадського діяча М.Панчишина на 1933 р. воно зросло із 195 до 309 членів, третину яких становили студенти-медики та фахівці з медичною освітою [4; 7–8; 10; 18].

За допомогою “Просвіти”, “Рідної школи”, греко-католицького духовенства в повітових містах стали відкривати філії УГТ, але з них лише шість діяли офіційно. Безуспішними виявилися намагання змінити статут, який би дозволяв відкривати гуртки в селах. Щоправда, маємо свідчення, боцімто вони все-таки існували в окремих місцевостях. Наприклад, відомий лікар Т.Воробець стверджував, що в 1932 р. мережа УГТ охоплювала майже всю територію Тереховлянщини [5, с.319–320]. Утім, якщо гуртки в селах створювалися, то вони існували нелегально.

У середині 1930-х років польська влада посилила утиски проти УГТ, закидаючи, що під його прикриттям діють “антидержавні елементи”. Попри безглуздість, на перший погляд, таких звинувачень, вони до певної міри виправдані, оскільки з лона товариства під прикриттям пропаганди гігієнічних знань українське студентство намагалось проводити націоналістичну пропаганду (що, до речі, було характерно й для його праці в “Просвіті”, “Рідній школі”, інших просвітницьких організаціях). Тому однією з опосередкованих причин занепаду УГТ стали масові репресії і судові процеси проти українського націоналістичного студентства в другій половині 30-х років, яке почало відходити від праці в легальних інституціях, зокрема, і в гігієнічному товаристві. Окрім того, йому постійно бракувало кваліфікованих кадрів, тоді як частина українських медичних працівників нижчої кваліфікації з упередженням ставилася до УГТ.

Свої завдання воно реалізовувало, опираючись лише на власні ресурси, оскільки не одержувало державних субсидій, до речі, на відміну від аналогічних польських і єврейських інституцій. Про перспективи розгортання головних напрямів діяльності УГТ засвідчує функціонування шести секцій: організаційно-пропагандистської, туберкульозної, антиалкогольної, венерологічної, фізичного виховання, редакційної. Його першим важливим заходом стало обстеження понад трьох десятків сіл, які найбільше потерпали від інфекційних захворювань. Їхні результати показали, що головною причиною (вісім-десять випадків із десяти) поширення епідемії стала неізоляваність хворих від здорових людей. У 1929–1930 рр. також, напевно, уперше в історії Галичини за допомогою придбаних товариством 35 рентгенографів була обстежена майже третина сільських громад Галичини [7, с.8].

Це змусило спрямувати головні зусилля на роз’яснювальну роботу з профілактики захворювань і формування елементарних гігієнічних знань. За узагальненнями, зробленими на основі звітів, у 1929–1931 рр. члени УГТ підготували близько 80 тематичних рефератів, виступили з понад трьома сотнями лекцій, провели десятки триденних лекторіїв, їхніми слухачами стали близько 40 тис. селян. Українськими селами поширили тисячі примірників “рефератів” (брошур, листівок) і “таблиць” (агітаційних плакатів), які в доступній формі розповідали про симптоми захворювань, надання допомоги хворим і заходи із запобігання виникнення і поширення недуг. З лекціями на таку тематику його члени виїжджали навіть на Волинь, Холмщину, Полісся. Щороку в українських часописах друкували по 40–50 статей відповідного змісту. Таку ж профілактично-роз’яснювальну роботу, хоча й у менших розмірах, проводили антиалкогольна й венерологічна секції УГТ [4; 7–8; 10; 18].

Просвітницька праця УГТ особливо активізувалася в грудні. За ініціативою Міжнародного антитуберкульозного союзу в багатьох країнах Європи грудень оголошували місяцем боротьби з туберкульозом. У 1920-х роках цю традицію перейняли й у Галичині.

Можемо стверджувати факт великого зацікавлення і розуміння значущості цієї проблеми з боку українців. Згадуваний Т.Воробець засвідчував, що виступи членів УГТ

“викликали серед широких кіл у місті й на селах живе зацікавлення справами народного здоров’я. Люди зрозуміли потребу співучасті всіх на здоровельному фронті” [5, с.319].

Дієвою формою стало проведення різних експозиційних заходів. Першу влаштовану УГТ спільно з польським товариством “Протичахотну виставку” у Львові в грудні 1929 р. відвідало близько 20 тис. мешканців, а відтак створені на її основі пересувні експозиції “мандрували” селами краю [14]. На влаштовану в липні 1931 р. УГТ спільно з Терехівлянською філією “Просвіти” антитуберкульозну виставку організовано приходили селяни зі всіх довколишніх сіл, а також багато поляків і євреїв, навіть із сусідніх повітів. Усього її відвідало близько 10 тис. осіб [5, с.319]. У 1930–1932 рр. подібні заходи з великим успіхом відбулися і в інших місцевостях краю.

У травні 1929 р. УГТ спільно з “Народною лічницею” заснувало у Львові перший у Польщі український туберкульозний диспансер. До кінця року вісім лікарів оглянули в ньому понад тисячу пацієнтів, однак через брак коштів заклад невдовзі припинив існування. Така ж доля спіткала й відкриту цими установами за підтримкою митрополита А.Шептицького влітку 1930 р. Кліматологічну станцію в Підлютому, що призначалася для оздоровлення хворих на “сухоти” представників української інтелігенції.

УГТ прагнуло налагодити широкі зовнішні зв’язки. На початку 30-х років воно встановило контакти з багатьма науковими й громадськими установами радянської України, зокрема, Всеукраїнським товариством культурних зв’язків, Туберкульозним клінічним інститутом, Державним венерологічним інститутом у Харкові, Туберкульозним інститутом у Києві та ін. Утім, окрім кількох фактів обміну літературою, проекти з налагодження сталої співпраці з відомих причин залишилися нездійсненими.

З іншого боку, заради загальної благородної справи розроблялися плани співпраці з Польським антитуберкульозним союзом, Польським гігієнічним товариством, єврейським Товариством охорони здоров’я та іншими неукраїнськими інституціями Польської держави. Улаштовані ними кілька спільних виставок, лекторіїв та інших заходів показали ефективність такого співробітництва. Однак воно не мало перспектив з багатьох причин. По-перше, контакти між різноетнічними інституціями в межах Польщі були рідкісними через міжетнічну упередженість. По-друге, проти них гостро виступала частина членів УГТ в особі націоналістичної студентської молоді. По-третє, розпочалися виступи шовіністичної польської преси, зокрема часопису “Kurier Polskie”, який звинувачував УГТ в “антидержавній настанові” лише за те, що його друкована продукція з’являлася українською, а не державною, тобто польською мовою.

Не лише польська офіційна влада, а й українська громадськість пасивно, а подекуди з пересторогою сприймали діяльність товариства в 1929–1931 рр., коли вона досягла найвищого піднесення. Розіслані тоді близько 200 відозв до українських лікарів у Польщі про співпрацю залишилися майже без відповіді. Щоправда, на звернення УГТ відгукнулися українські студентські громади Львова, Кракова, Познаня, Вільного, які обіцяли надавати товариству моральну й матеріальну підтримку. Влада не видала дозволів УГТ на проведення публічних крайових збірок пожертв у 1930–1931 рр. А на звернення товариства до Львівського магістрату в справі надання субсидій надійшла відповідь, що боротьба з туберкульозом – “справа загальна”, тому недоцільно допомагати “окремим національним товариствам”. Воно майже не одержувало допомоги й від української кооперації. Отже, бюджет УГТ, що формувався за рахунок членських внесків і допомоги окремих добродіїв, не перевищував 5,2 тис. зл. [4, с.7–8; 10, с.8]. Зрештою, воно не могло безпосередньо опиратися на основну соціальну верству – селянство, позаяк не мало права засновувати своїх осередків у селах.

За таких обставин у другій половині 30-х років ХХ сторіччя обсяги праці УГТ істотно звузилися, зокрема, обмежувалися спорадичними пропагандистськими кампаніями в грудні. Від нього відійшли найактивніші члени в особі студентства, а представники старшої генерації зосередилися на виданні спільно з товариством “Відродження” місячника “Народне здоров'я” (Львів, 1937–1939), що популяризував основи санітарно-гігієнічних знань серед українців. Він виходив накладом 1,5–2 тис. примірників і поширювався краєм головно через читальні “Просвіти” та інші національні установи.

Свій внесок у медичне обслуговування, охорону здоров'я, пропаганду здорового способу життя зробило Українське лікарське товариство (УЛТ), що виникло 1905 р. Воно не відзначалося самостійною цілеспрямованою діяльністю в цій царині, але його члени активно співпрацювали з іншими українськими інституціями в розв'язанні цих проблем. Так, жертвна праця лікарів М.Панчишина, М.Музики, І.Куровця в самаритянській секції Українського горожанського комітету в 1919–1920 рр. фактично започаткувала систему опіки над українськими ветеранами й інвалідами війни. Зокрема, у грудні 1920 р. вони організували для них перший “захист” у Львові. У січні того ж року УЛТ видало за власний кошт кількатисячним тиражем “Відозву” про боротьбу з тифом і запобігання різним пошестям, яку поширили серед української людності краю [12, с.42–43].

Друковані органи громадських організацій і загальнонаціональні часописи засвідчують роль членів УЛТ у забезпеченні медичного обслуговування різних національних інституцій. Так, згідно з укладеними з УЛТ домовленостями лікарі здійснювали безкоштовні медогляди в українських “захоронках”, дитячих садках, “пораднях матерей”, вакаційних оселях, бурсах, а також навчальних закладах, що знаходилися у віданні “Рідної школи”, “Української захоронки”, Українського товариства опіки над дітьми і молоддю, жіночих та інших організацій.

По наростаючій лінії такого роду діяльність проводила студентська “Медична громада”. Праця в цьому напрямі активізувалася 1925 р., а з грудня 1927 р., коли утворили спеціальну Культурно-освітню комісію, вона набрала системного характеру й досягла найбільшого піднесення в другій половині 1930-х років. Таким чином, послідовно реалізовувалися ухвали товариства про зобов'язання кожного члена виголосити щонайменше “один гігієнічний реферат на рік” (1926); про потребу “освідомити гігієнічно кожне українське село” (1927); про організацію курсів санітарної допомоги й видання пропагандистської літератури відповідного спрямування (1929) тощо [1, с.59–77].

У просвітницькій роботі “Медична громада” тісно співпрацювала з “Просвітою”, “Рідною школою”, УГТ, УЛТ, товариством “Відродження”, де мала своїх постійних делегатів. Дієвою була участь студентів-медиків в антитуберкульозній і антиалкогольній кампаніях 1932 і 1933 рр. Упродовж 1928–1933 рр. вони, за нашими підрахунками, провели близько 530 “відчитів” на зазначену тематику в усіх повітах краю. У кожному такому заході пересічно брали участь 60–90 осіб. Цей факт, а також улаштування спільно з УЛТ “протитуберкульозних” і санітарних курсів, курсів “швидкої допомоги”, слухачі яких самі згодом виступали з лекціями селами, засвідчує про реальний вагомий внесок студентства у формування уявлень про здоровий спосіб життя серед широких верств української суспільності [1, с.68–76; 6, с.172; 9, с.324].

Отже, у складних міжвоєнних умовах перебування українців Галичини в складі Польської держави їхні національні громадські інституції прагнули розгорнути працю з надання безкоштовних медичних послуг для малозабезпечених верств населення та, по суті, започаткували системну цілеспрямовану роботу з формування основ санітарно-гігієнічних знань. Таким чином вони реально долучилися до запобігання поширенню різних інфекційних хвороб і збереження здоров'я і життя краян.

1. Беч Л. З. Начерк історії Медичної Громади (1910–1935) / Л. Беч // 25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної Громади. – Л., 1935. – С. 59–77.

2. Бурачинський Т. 25-ліття “Народної Лічниці” / Т. Бурачинський // 25-ліття “Народної Лічниці”. – Л., 1930. – С. 3–17.
3. Велике досягнення // Діло. – 1933. – 21 листопада.
4. Від Українського Гігієнічного Т-ва // Діло. – 1929. – 4 грудня.
5. Воробець Т. На сторожі народнього здоров’я. (Філія Укр. Гігієнічного Т-ва в Тереховлі) / Т. Воробець // Тереховлянська земля : історично-мемуарний збірник / [ред. кол. І. Винницький (голова) та ін.]. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1968. – С. 317–321.
6. Загальні Збори “Медичної Громади” // Студентський вісник. – 1931. – Ч. 7–8. – С. 171–173.
7. Звіт з діяльності Українського гігієнічного т-ва у Львові за рік 1930/31. – 8 с.
8. Звіт з діяльності Українського гігієнічного товариства у Львові за час від 21.01. 1929 до 28.11.1930 рр. – 12 с.
9. З діяльності “Медичної Громади” // Студентський шлях. – 1933. – Ч. 10–12. – С. 324–325.
10. З Українського Гігієнічного Товариства у Львові // Діло. – 1933. – 8 грудня.
11. Кого лікує “Народна Лічниця”? // Діло. – 1935. – 8 квітня.
12. Кордюк І. Історія УЛТ за 25 літ існування / І. Кордюк // 25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної Громади. – Л., 1935. – С. 23–45.
13. “Народна Лічниця” у Львові. Звіт за рік 1925 до кінця березня 1926 // Діло. – 1926. – 4 червня.
14. Протичахотна виставка у Львові // Діло. – 1930. – 26 січня.
15. Решетило Т. Гігієна і стан здоров’я в Угнові й околиці / Т. Решетило // Угнів та Угнівщина : історико-мемуарний збірник. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1960. – Т. XVI. – С. 242–244.
16. Т-во “Народна Лічниця” у Львові // Діло. – 1923. – 8 квітня.
17. Українська “Народна Лічниця” у Львові // Діло. – 1925. – 7 квітня.
18. Українське Гігієнічне Товариство у Львові // Діло. – 1931. – 3 липня.
19. Шпиталь Народної Лічниці ім. Митрополита Шептицького. Пропам’ятна книга з нагоди відкриття. – Л., 1938. – 65 с.

In the article, consisting of medical service is considered of Galychyna in 1920–1930 Through the high cost of services it was inaccessible majority of the Ukrainian population which, at the same time, not little elementary knowledges from bases of hygiene and sanitation. An author exposes failings in the state system of guard of zdorov’ya and activity of national public instituciy.

Key words: *medical service, national citizen institutions, health protection, Galychyna.*

**УДК 94 (476):94 (438)
ББК 63.3 (4 Біл)**

Олег Бориняк

ПОЛЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЛЬСЬКО-БІЛОРУСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ В 90-х рр. ХХ ст.

У статті досліджено роль польської національної меншини в суспільно-політичному житті Республіки Білорусь у 90-х рр. ХХ ст. Головний акцент зроблено на вивченні й аналізі впливу подібної діяльності білоруських поляків на польсько-білоруські міждержавні відносини, а також здійснено спробу розкрити зміст і причини поділу між представниками польської меншини в Білорусі.

Ключові слова: *польська національна меншина, Союз поляків у Білорусі, польсько-білоруська міждержавна взаємодія, польське шкільництво, Республіка Білорусь, Республіка Польща.*

У польсько-білоруських міждержавних відносинах 90-х рр. ХХ ст. проблема національних меншин ставала важливим фактором, який безпосередньо впливав на розвиток двостороннього співробітництва. Проживання представників різних національних груп як на території Республіки Польща (далі – РП), так і в Республіці Білорусь (далі – РБ) було цілком закономірним й узаконеним міжнародними та державними актами явищем. Відповідно присутність польської меншини в РБ і білоруської в РП могла, з одного боку, посприяти розвитку міжнародної взаємодії, а з іншого, – ускладнити налагодження добросусідських відносин між двома державами. Більше того, в окреслений період існувала реальна загроза, що кожна з меншин може стати елементом